

RP 121/2015 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om extra konstnärspensioner

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om extra konstnärspensioner. Bestämmelser om extra konstnärspensioner finns i ett beslut av statsrådet som utfärdades 1974. Enligt grundlagen ska det dock genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter.

Det föreslås att beslutsfattandet om extra konstnärspensioner överförs från undervisnings- och kulturministeriet till Centret för konstfrämjande. Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

MOTIVERING

1 Nuläge

1.1 Extra konstnärspension

Statens konstnärspensioner har sedan 1800-talet betalats till skapande eller återgivande konstnärer såsom särskild erkänsla av staten. Den första pensionen beviljades på 1830-talet till Magnus von Wright. På 1920- och 30-talet utvidgades så småningom kretsen av pensionstagare så att största delen av de nationellt sett betydande konstnärerna fick konstnärspension. Konstnärspensionerna var fram till 1984 skattefria, dvs. de hade karaktären av stipendium. I statsbudgeten för 1984 blev de skattepliktiga, och i samband med detta ändrades även deras storlek. Från och med 1984 uppgick antalet konstnärspensioner i form av full pension till 65. Åren 1993—95 minskades antalet pensioner så att 1995 uppgick antalet beviljade pensioner till 35 fulla pensioner.

Statens extra konstnärspension har visat sig vara nödvändig. Ökningen av antalet konstnärer har medfört att det årligen finns mer än 500 sökande, medan det delas ut endast 51 fulla pensioner. För i synnerhet de förtjänstfulla konstnärer som inte har någon regelbunden förvärvsinkomst, utan vars inkomst utgörs av sporadiska små inkomster, blir det lagstadgade pensionskyddet mycket lågt.

Åren 1970—2011 kom det in sammanlagt 12 913 ansökningar om konstnärspension. Sammanlagt 2 564 konstnärer beviljades pension, vilket är cirka 20 procent av ansökningarna. Under de senaste åren har antalet ansökningar uppgått till cirka 500 ansökningar per år. I och med att antalet fulla pensioner uppgår till 51 per år, får drygt 10 procent av sökandena pension.

1.2 Lagstiftning och praxis

Beviljandet av extra konstnärspensioner baserar sig på statsrådets beslut av den 24 januari 1974 om extra konstnärspensioner (75/1974).

Nämnda beslut har ändrats genom statsrådets beslut av den 27 december 1984 (929/1984) och statsrådets beslut av den 29 oktober 1992 (974/1992). Enligt beslutet kan extra pension som betalas i form av konstnärspension, inom ramen för det anslag som reserverats för detta syfte i statsbudgeten, beviljas i enlighet med vad som bestäms i statsrådets beslut. Pension beviljas konstnärer, som bor eller har bott varaktigt i Finland, såsom erkänsla för förtjänstfull verksamhet som skapande eller återgivande konstnär.

Pension beviljas på ansökan, och den beviljas av undervisnings- och kulturministeriet när det har inhämtat utlåtande om ansökningarna av Centret för konstfrämjande. Centret för konstfrämjande ska innan det lämnar sitt utlåtande begära utlåtanden om ansökningarna av de statliga konstkommissionerna. När pension beviljas ska sökandens ekonomiska ställning samt hans eller hennes utkomstmöjligheter beaktas.

Enligt etablerad praxis kan pension beviljas som full pension, om sökandens pensionsinkomster och andra fasta inkomster, med undantag av folkpension, understiger beloppet av konstnärspension. Om beloppet av konstnärspensionen överskrider, beviljas delpension. Om sökandens pensionsinkomster och andra fasta inkomster, med undantag av folkpension, överstiger beloppet av konstnärspensionen multiplicerat med två (2 657,38 euro per månad 2015), beviljas pension inte längre.

Konstnärspension beaktas inte när folkpension eller annan pension beviljas. Vid garantipension beaktas den. Pensionerna betalades tidigare av statskontoret, nu betalas de av Keva.

2 Föreslagna ändringar

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen ska genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Den gällande rättsgrunden som följer av statsrådets beslut är således inte tillräcklig. Det föreslås därför att det stiftas en lag om extra konstnärspensioner.

I propositionen föreslås det att beslut om konstnärspensioner ska fattas av Centret för konstfrämjande. Ministeriet har som mål att fokusera på det strategiska beslutsfattandet, vilket innebär att beslut som gäller enskilda personer ska fattas av ett ämbetsverk som lyder under ministeriet. Systemet med konstnärspensioner utvärderas och vidareutvecklas i samband med Centret för konstfrämjande. Pensionssystemets grundkaraktär ändras inte, men det föreslås att preciserande förfarandebestämmelser tas in i systemet.

3 Propositionens konsekvenser

3.1 Ekonomiska konsekvenser

Propositionen har inga ekonomiska konsekvenser. Propositionen överstämmer med den ram för de offentliga finanserna som anvisats för 2016.

Vid utgången av 2015 betalas konstnärspensioner till allt som allt 1 061 personer. Utgifterna för konstnärspensioner beräknas 2015 uppgå till cirka 14,4 miljoner euro.

3.2 Organisatoriska konsekvenser

Genom lagen överförs beviljandet av extra konstnärspensioner till Centret för konstfrämjande. Undervisnings- och kulturministeriet har för avsikt att förse Centret för konstfrämjande med de resurser som det behöver, eftersom överföringen av uppgifter orsakar merarbete.

4 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid undervisnings- och kulturministeriet.

Utlåtanden om propositionen har begärts av social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet, Keva och Centret för konstfrämjande. Propositionen har ändrats på basis av utlåtandena.

Dessutom har det för konstnärorganisationerna ordnats ett diskussionsmöte om ärendet den 9 oktober 2015.

5 Detaljmotivering

1 §. Extra konstnärspension. Extra konstnärspension beviljas även i fortsättningen i enlighet med statsrådets gällande beslut såsom erkänsla för en förtjänstfull konstnärlig karriär. En förutsättning är att konstnären bor eller har bott varaktigt i Finland.

RP 121/2015 rd

Pension får inte utan särskilt skäl beviljas en person under 60 år. Ett särskilt skäl för att bevilja en sökande som är yngre än 60 år pension kan anses vara t.ex. permanent arbetsoförmåga på grund av hälsotillstånd. Arbetsoförmågan bedöms på basis av läkarintyg.

2 §. Full pension och delpension. Extra konstnärspension kan liksom i nuläget beviljas antingen som full pension eller som delpension. Delpension är hälften av full pension. I paragrafen föreskrivs det om den inverkan som sökandens andra inkomster har på beviljandet av pension och huruvida pension beviljas som full pension eller delpension, eller beviljas över huvud taget.

Som fast inkomst anses i första hand sökandens månatliga pensionsinkomster eller, om pension inte har beviljats ännu, sökandens kalkylerade pensionsinkomster. Dessutom kan kapitalinkomster beaktas, om de kan anses vara fasta inkomster.

3 §. Beloppet av full pension och delpension. I paragrafen föreskrivs det om konstnärspensionens belopp och om höjning av delpension till full pension.

4 §. Beviljande och utbetalning av pension. Det föreslås att gällande praxis ska ändras så att extra konstnärspension beviljas av Centret för konstfrämjande. För beviljande av pension ska Centret för konstfrämjande begära utlåtande av en statlig konstkommission. Bestämmelser om statliga konstkommissioner finns i 6 § i lagen om Centret för konstfrämjande (657/2012). Utlåtandet behövs för att pensionssökandenas konstnärliga förtjänster ska kunna jämföras. Det begärdes utlåtande även när undervisnings- och kulturministeriet avgjorde pensionsärenden.

Dessutom föreslås det att utöver antalet nya pensioner ska även antalet höjningar av delpensioner fastställas i statsbudgeten. Avsikten är att gällande praxis ska fortgå så att beviljandet av delpensioner och höjningen av delpensioner till full pension sker inom ramen för antalet fulla pensioner som anvisats i statsbudgeten.

Pensionen betalas liksom i nuläget av Keva.

5 §. Upphörande av utbetalning av pension och återkrav av utbetald pension. Centret för konstfrämjande får bestämma att utbetalningen av pension ska upphöra och att redan utbetald pension ska återkrävas, om pensionssökanden i pensionsansökan har uppgett felaktiga eller vilseledande uppgifter om en omständighet som väsentligt har inverkat på erhållande av pension. I 2 mom. föreskrivs det att Centret för konstfrämjande under vissa förutsättningar får ändra beslutet om återkrav så att det är rimligt.

6 §. Justering av pension. I paragrafen föreskrivs det om justering av pension i enlighet med 98 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006). Enligt den paragrafen ska pensionen årligen justeras från ingången av januari med ett indextal i vilket vägningskoefficienten för förändringen i lönenivån är 0,2 och vägningskoefficienten för förändringen i prisnivån är 0,8.

7 §. Ändringssökande. På sökande av ändring av ett beslut som utfärdats med stöd av denna lag tillämpas vad som föreskrivs i 13 § i lagen om Centret för konstfrämjande. Pensionsbeslut är till sin karaktär inte typiska beslut som gäller pension, och där ändringssökande ofta gäller medicinsk bedömning. Det är inte ändamålsenligt att styra ändringssökande till ändringssökande enligt pensionssystemet, utan det bör styras till allmänt förvaltningsrättsligt ändringssökande.

8 §. Bemyndigande att utfärda förordning. Bestämmelser om ansökan om och utbetalning av pensionerna samt de uppgifter som ska uppges i ansökan utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

RP 121/2015 rd

10 §. *Ikraftträdande.* Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt. Genom lagen upphävs statsrådets beslut om extra konstnärspensioner (75/1974).

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om extra konstnärspensioner

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Extra konstnärspension

Extra konstnärspension kan beviljas konstnärer, som bor eller har bott varaktigt i Finland, såsom erkänsla för förtjänstfull verksamhet som skapande eller återgivande konstnär.

Pension får inte utan särskilt skäl beviljas en person som inte har fyllt 60 år.

2 §

Full pension och delpension

Extra konstnärspension beviljas antingen som full pension eller som delpension. Pension kan beviljas som full pension, om sökandens vid beskattningen fastställda pensionsinkomster och andra fasta inkomster, med undantag av folkpension, understiger beloppet av konstnärspension enligt 3 §.

Pension kan beviljas som delpension, om sökandens vid beskattningen fastställda pensionsinkomster och andra fasta inkomster, med undantag av folkpension, överstiger beloppet av konstnärspension enligt 3 §, men understiger beloppet enligt 3 mom.

Pension beviljas inte, om sökandens vid beskattningen fastställda pensionsinkomster och andra fasta inkomster, med undantag av folkpension, överstiger beloppet av konstnärspension enligt 3 § multiplicerat med två.

3 §

Beloppet av full pension och delpension

Extra konstnärspension uppgår till 1 328,69 euro per månad. Delpension är hälften av full pension.

Delpension kan höjas till full pension på ansökan av pensionstagaren, om pensionstagarens pensionsinkomster och andra inkomster, med undantag av folkpension, understiger beloppet av konstnärspension enligt 1 mom.

RP 121/2015 rd

4 §

Beviljande och utbetalning av pension

Extra konstnärspension beviljas av Centret för konstfrämjande. För beviljande av pension ska Centret för konstfrämjande begära utlåtande av en statlig konstkommission. Pension beviljas så att den betalas tidigast från ingången av det år den beviljas.

Antalet nya pensioner som beviljas och delpensioner som höjs fastställs årligen i statsbudgeten.

Pensionen betalas av Keva.

5 §

Upphörande av utbetalning av pension och återkrav av utbetald pension

Centret för konstfrämjande får genom ett beslut bestämma att utbetalningen av pension ska upphöra och att redan utbetald pension ska återkrävas, om pensionssökanden i pensionsansökan har uppgett felaktiga eller vilseledande uppgifter om en omständighet som väsentligt har inverkat på erhållande av pension.

Centret för konstfrämjande får besluta att återkrav inte görs på en del av den pension som ska återkrävas, om återkrav till fullt belopp är orimligt med tanke på pensionstagarens ekonomiska ställning.

6 §

Justering av pension

Löpande extra konstnärspension samt ny extra konstnärspension som ska beviljas justeras kalenderårsvis i enlighet med 98 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006).

7 §

Ändringsökande

På sökande av ändring av ett beslut enligt denna lag tillämpas vad som i 13 § i lagen om Centret för konstfrämjande (657/2012) föreskrivs om ändringsökande.

8 §

Bemyndigande att utfärda förordning

Bestämmelser om ansökan om och utbetalning av pensionerna samt de uppgifter som ska uppges i ansökan och de redogörelser som ska fogas till ansökan utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

RP 121/2015 rd

9 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den
konstnärspensioner (75/1974).

20 . Genom denna lag upphävs statsrådets beslut om extra

Helsingfors den 19 november 2015

Statsminister

Juha Sipilä

Undervisnings- och kulturminister Sanni Grahn-Laasonen